

СПОРТ И БИЗНИС

Научни часопис
Број 2.

Београд
април, 2016.

4. CONCLUSION

The involvement in systematic sports activities during the teen age is undoubtedly one of the most significant factors for the development of the physical qualities, for health prevention, for the self-confidence and wellbeing of young people. The experimental results from a number of studies undoubtedly prove the favorable influence of sports activities on the development of one’s personal growth. In the present study the results show that sports activities are also a factor for the social development of a person. They stimulate the development of the cooperation skill, which is a premise for successful interactions in different spheres of social life. Readiness for cooperation, for involvement in common acts and for realization of team goals is of great importance for the prosperity of modern people in the sphere of both their personal and their business relations.

REFERENCES

[1] Spence, S. H. (2003). Social Skills Training with Children and Young People: Theory, Evidence and Practice. *Child and Adolescent Mental Health*, 8(2). Pp. 84-96.

[2] Spence, S. H., Donovan, C. (1998). *Interpersonal problems*. In P. J. Graham (Ed.) *Cognitive behavior*

therapy for children and families. Pp. 217-245. NY: Cambridge University Press.

[3] Bierman, K., Welsh, J. A. (2000). Assessing social dysfunction: The contributions of laboratory and performance-based measures. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29. Pp. 526-539.

[4] Gresham, F. M., Elliott, S. N. (1990). *Social Skills Rating System*. Circle Pines, Minnesota: American Guidance Service.

[5] Slavin, R. (2004). *Pedagogicheska psychologia*. Sofia.

[6] Schneider, B. H. (1993). *Children’s Social Competence in Context: The Contribution of Family, School and Culture*. Tarrytown: Pergamon Press.

[7] Psych Central (2010). Retrived from: www.psychcentral.com/news/2010/03/15

[8] Holt, N. L., Tink, L. N., Mandigo, J. C., Fox, K. R. (2008). Do youth learn life skills through their involvement in high school sport? *Canadian Journal of Education*, 3(2). Pp. 281-304.

[9] Holt, N. L., Tamminen, K. A., Tink, L. N., Black, D. E. (2009). An interpretive analysis of life skills associated with sport participation. *Qualitative Research in Sport and Exercise*, 1(2). Pp. 160-175.

ДИСКРИМИНАЦИЈА ЖЕНА У СПОРТУ

DISCRIMINATION OF WOMEN IN SPORTS

ЗОРИЦА МРШЕВИЋ

Институт друштвених наука, Београд, zmrsevic@idn.org.rs

Сажетак: У тексту се наводе аргументи за тврдњу да је спорт област у којој недвосмислено постоји врло јасна и чак изражена, отворена дискриминација жена. Спорт је делатност која је увек у успону и која се карактерише сталним унапређивањем активности, организације, логистике, лидерства, система тренинга, пратећом медицином. Присутност толерисане дискриминације у, и ван спорта, уопште не спречава доток новца у ту грану, али успешно ограничава привилегије на све ужу спортску елиту, готово по правилу, ексклузивно мушког састава. Формула онемогућавања жена у спорту је „што више моћи - то више политике“ и узвратно, „што више политике - то више моћи и више новца“, а последично - мање жена. То су те баријере моћи које жене тек морају да пробију. Ауторка још уочава као могуће правце развоје такмичења са мешовитим спортским екипама, иначе већ увелико присутне у колеџским спортским такмичењима Северне Америке.

Кључне речи: Жене, спорт, дискриминација, историја спорта, мешовите женско мушке екипе

Abstract: This article presents arguments for the authors’s claim that sport is an area where clearly exists open discrimination against women. Sport is an activity which is still rising, which is characterized by constant improvement of operations, organization, logistics, leadership, training system, supporting medicine. Tolerated discrimination in and outside the sport, does not at all prevent the flow of money in this branch, but effectively restrict the privileges to the elite of sports, which a thinner, exclusively male composition. Formula of disabling women in sport is "more power - the more politics" and in return, "the more politics - more power and more money," and consequently - fewer women. Those are the barriers that women have yet to break through. The author still sees as a possible development directions the competitions with mixed sports teams, already present in university sporting events in North America.

Keywords: Women, Sports, Discrimination, History of Sports, Mixed Female Male Teams

1. УВОД¹

Жене још увек често доживљавају дискриминацију када се ради о њиховим могућностима бављења спортом, како аматерским тако и професионалним. Ова дискриминација се манифестује даљим преовладавањем стереотипа, недостатком резервних структура и структура подршке за спортисткиње и девојчице које показују потенцијал у спорту, потешкоћама усклађивања посла/спорта и породичног живота, проблемом реинтеграције на послу, неадекватном медијском покривеношћу женских спортова и ограниченом природом приватног финансирања. Недостатак жена међу судијама у спорту представља посебну препреку за постизање равноправности жена и мушкараца у спортским активностима. Без обзира на напоре које чини Међународни олимпијски комитет (ИОС), учешће жена у судским телима је и даље маргинално у већини земаља чланица Савета Европе. То јасно представља дискриминацију жена и девојчица и противно је

принципима Савета Европе. Заправо, Повеља о европским спортовима, коју је усвојио Савет Европе 1992. и која се ревидирала 2001. године, гарантује промоцију бављења спортом за све делове становништва (члан 6.) и изричито наводи забрану дискриминације (члан 4.). У свом првом члану дефинише одређене принципе, међу којима је и „омогућити сваком појединцу-ки да учествује у спорту" и „штитити и развијати моралне и етичке основе спорта, те људско достојанство и сигурност особа које се баве спортом"[1].

Спорт је област у којој недвосмислено постоји врло јасна и чак изражена, отворена дискриминација жена, још увек нимало дотакнута друштвеним напорима и успесима у смањивању дискриминације жена као у неким другим областима, нпр. на тржишту рада и политици. Познато је да се успешна спортисткиња (па и спортисткиња уопште) постаје у породичној мануфактури и да је далеко време када ће у Србији феномен супруга тренера, оца или брата тренера заменити оне које би биле најадекватније, а то су

¹ Овај текст је настао као део пројекта: Друштвене трансформације у процесу европских интеграција – мултидисциплинарни приступ, на коме је ауторка ангажована, а који је финансиран од стране

Министарства за науку и технолошки развој у периоду 2011-14, бр. III 47010. Рад је излаган на Конференцији „Жене у спорту“, 08.03.2015. у Београду.

стручне жене тренери, оне које су за сада најређе и практично не постоје. Избор тренера спортисткиња за сада најчешће није последица жеље, већ нужде, проистекле из сиромаштва, тако да се не ангажују најбољи па ни они стручни, већ они који би требало тек да уче. Знамо, а не говоримо о томе, да спортисткиње харасирају тренери, уцењујући их, да би биле у екипи, ишле у иностранство на такмичење и припреме. Јасно је да у датој ситуацији најмање има места за питање зашто жене „не воле” спорт или зашто „не желе” да се баве њиме. Одговори су ту, пред нама. Када си третиран као „улез у пабу”[2]², како су жене несумњиво третиране када покушају да учествују, онда је јасно да пребацивање одговорности на дискриминисаног за дискриминацију, није најбољи начин схватања ситуације и решавања проблема. А проблем јесте у томе да средства намењена како женама тако и мушкарцима, они не желе да деле, ни да изгубе привилегију да о њима ексклузивно одлучују они, па самим тим ни да допусте да у спорту постоји равноправност. Као да се статус quo у спорту као ексклузивно мушком домену због нечега мора одржати по сваку цену, без обзира на вишедеценијски лоше резултате, отворену дискриминацију жена, хулиганско насиље у и око спорта, прљаве игре разних врста са циљем продаје играча, намештања спортских резултата, фаворизовања одређених тимова, итд.

Нека нам буду дозвољена и размишљања на тему шта би било када би било више жена, да ли би било нпр. бољих фудбалских резултата, а мање хулиганизма и насиља око спортских збивања и терена. Иако она не нуде одговоре, они као да се намећу сами.

Деценијама у нашој земљи у фудбалу који је дискриминативно искључиво мушки, хиљаде играча и армија запослених на разним пословима и по разним основама зарађују углавном натпросечно много, а да притом нису успели да остваре никакав резултат ни у европским, а камоли светским димензијама.³ Много је диспропорционално утрошених ресурса у нешто што никада није дало никакав пажње вредан спортски резултат. А када би се у фудбалу посвећивала иста пажња развоју женског фудбала која се посвећује мушком, резултати би сигурно били бољи од оних које деценијама „постиге” мушки фудбал, јер и није тешко постићи боље резултате ни од каквих. Иначе, светски

²Термин „улез у пабу” за жене у спорту употребила је Барбара Елен у The Observer 4.12.1999. (превод Оље Петронић може се наћи на [2])

³Није заборављено да је фудбалски клуб Црвена Звезда 1991. постао шампион Европе. Премало за деценије активности стотина хиљада људи ангажованих у тој области, за милионске своте изражене у којој год страног валути уложене за то време , и данас у нешто што даје све слабије резултате, постижући једино вредност рекреативног спорта, али трошећи многоструко више.

⁴Александар Николић, „Насиље у спорту”, семинарски рад одбрањен из криминологије са Пенологијом на мастер студијама права на FEPPS-у 2011. године.

⁵Анализа навијачке групе, као и њеног утицаја. Сам ток утакмице, колико год да је стресан, хулигане нужно не интересује. Њихов

познат тренд је да се спортски резултати жена мењају веома брзо, док мушки резултати нису толико напредовали као женски. Данас нпр. девојчице од 12, 13 година пливају у времену у коме је Џони Вајсмилер некада освајао златну олимпијску медаљу.

Спортски хулиганизам, као активност фудбалских навијачких, дакако мушких група у којима се учешће жена може мерити промилима, ако се о њој уопште и може говорити, манифестација је егзалтиране мушкости.⁴ Хулиган у Србији себе сматра активним учесником у спортском догађају.⁵ Овоме доприносе тренери и новинари, који их називају „шестим” или „дванаестим” играчем, у зависности од тога о ком је такмичењу реч [3]. Постоји основано уверење да када би спортске навијачке групе чиниле равноправно и жене, да би насиља било далеко мање или га практично не би ни било.

2. НЕИДЕАЛИЗОВАНЕ ПОРУКЕ ИСТОРИЈЕ

Ако погледамо настанак модерног организованог спорта, још тада су јасно оцртане његове основне карактеристике: спорт је замишљен као средство против насиља и не сме никада да буде извор ни дискриминације ни насиља.

Организовани спорт се јавио у елитним енглеским школама у 18. и 19. веку, али првобитни циљ није било оплемењивање тела и духа младића из највиших друштвених слојева који су их похађали, како се то често уобичајено понавља. Много приземније, то је било последње средство спречавања вршњачког насиља унутар школе, ученичких побуна и насиља над наставним особљем [4]⁶, као и пијанчења, туча, плјачки, силовања и разних штета које су агресивне групе ученика организовано и некажњено упражњавале тероришући становнике места у околини својих школа [5].

Показало се да је организовање грубих, исцрпљујућих игара лоптом, али ипак по одређеним правилима којима се спречава намерно повређивање и друго нефер понашање⁷ била добра школска стратегија за трошење вишка енергије, јер су ученици постајали видљиво смањено агресивни. На основу тог значајног резултата организованог спорта у виду смањивања

„програм” одвија се независно од догађаја на терену: пиротехника ће свакако бити употребљена, као и нарочито припремљена сценографија. Пораз или победа могу једнако послужити као оправдање за насилничко понашање на градским улицама. Из Марко Чомић, „Насиље у спорту”, семинарски рад одбрањен из предмета Феноменологија насиља на FEPPS-у, 2011. године.

⁶Ученичке побуне у 18. веку нису биле реткост, као нпр. кад је група ученика у школи провалила у директорову канцеларију, спалила књиге и забарикадирала се у просторијама школе у побуну коју је локална полиција морала да угуши уз употребу копља и ватреног оружја.

⁷Тзв. Модификовани фудбал моб. који се после развио у одвојене игре, фудбал и рагби.

насиља и криминалитета ученика се развила теорија, прво наравно за умиривање њихових родитеља, забринутих да грубе школске активности могу да доведу до физичких повреда и губитка самопоштовања код њихових синова и наследника. Објашњење које су тада добили постоји и данас - организовани спорт је начин изградње чврстине карактера, тимске солидарности, охрабривања такмичарског духа; подиже физичке и интелектуалне способности ученика и доприноси развитку других пожељних особина њихових личности при чему никоме унапред није ускраћено задовољство да учествује и понос због победе. Кубертен је током 1880-их лично посетио више пута школу Рагби где се уверио да организовани спорт води ка подстицању амбиције и жеље за већим постигнућима, као и да значајно поправља понашање младих људи, што је суштински учврстило и његову идеју о неопходности покретања модерних олимпијада. Оно што је родитељима ученика елитних школа у којима су биле организоване спортске активности било обећавано, требало би минимум да важи и данас, а то је да чврста правила свима обезбеђују једнаке шансе. Жене одавно равноправно похађају Итон, Рагби и друге елитне школе, као и Кембриџ, Оксфорд и друге елитне универзитете где се родио организовани спорт данашњег доба, а, остало је да се исти продор жена у образовање и науку, учини и у спорту.

3. СПОРТ ДАНАС

Спорт је данас свуда све више бизнис и то велики, и по свотама новца који су присутни у тој области у сталној динамици пораста, о чему се јавно и говори, али највише ипак ћути. Чињеница је да се у многим спортовима све више зарађује. Из тога је проистекла чињеница да је бављење спортом вероватно најбржи и најефикаснији легалан начин вертикалног друштвеног напредовања појединке/ појединца. Због тога не смеју више да се превиђају класни аспекти спорта, морају се поставити питања, заиста ко су спортисти, а ко спортски функционери, ко чини армију аспираната на врхунске спортске резултате (од којих многи никада не дођу до њих), ком друштвеном слоју припадају спортисти пре а ком после спорта? Сва та питања се постављају јер је јасно да су спортисти, тј. спортски аспиранти све више пореклом из најсиромашнијих и најнепривилегованијих друштвених слојева који имају егзистенцијални интерес да посвете своју младост и не ретко, жртвују не само своје образовање, већ и своје здравље ради постизања спортских резултата. Свака додатна дискриминација, нпр. на основу полне припадности, оних који су већ непривилеговани, маргинализовани и дискриминисани, мора да буде сагледана као појава вишеструке дискриминације, и да се на њу као такву, реагује адекватним мерама.

Потребно је и да се већ одавно усвојено схватање да је спорт професија, а бављење спортом рад (а не само

леп хоби, забава доконих, здрава рекреација), прошири и на жене. Тако дискриминација жена у спорту може да се сагледа и као ускраћивање пре свега права из радноправних односа, односно онемогућавање равноправности на тржишту рада и радноправном процесу. Друштвена парадигма, понављана и небројено пута доказана, уочена у многим друштвеним областима и сегментима, може се кратко изразити формулом, што више моћи - то мање жена. Процес даље тече математички предвидљиво, што више моћи - то више политике и узвратно, што више политике - то више моћи и више новца, а последично свакој тој секвенци - мање жена. То су те баријере моћи које жене морају да пробију, ма колико изгледало као тешка и готово немогућа мисија.

Спорт је делатност која се никада и нигде, па ни у временима економске кризе, не своди на пуко преживљавање, и која је до сада увек у успону. Како год исходована резултатски, то је делатност која се карактерише сталним унапређивањем активности, организације, логистике, лидерства, система тренинга, пратећом медицином, и свим другим компонентама које је чине. Нестабилан демократски поредак, слабе институције, присутност толерисане дискриминације у, и ван спорта, уопште не спречавају доток новца у ту грану, али успешно ограничавају привилегије на све ужу спортску елиту, готово по правилу, ексклузивно мушког састава.

4. ЖЕНЕ У СПОРТУ

Публикација „Положај жена у спорту у Војводини“[6] садржи више него речите истраживачке податке који аргументују ту тврдњу, а односе се на финансирање женског спорта, услове тренирања, рад тренера са женским екипама, медијско представљање жена у спорту и сл. Констатује се тако да жене и даље нису фактички изједначене када је реч о награђивању у професионалном спорту, а њихова заступљеност у улогама спортских лидерки, тренерица и суткиња, упадљиво заостаје за заступљеношћу мушкараца. Од 11.053 запослених у спорту, свега 931. Присутна доминација мушкараца у свим спортовима и на свим нивоима. Мушкарци су у спорту присутни у свим улогама, као тренери, чланови управе клуба. Са девојчицама и женама у спорту чешће раде неадекватно едуковани тренери, а понуда спортова је ограничена. Жене достижу тек 9.89% од укупног броја регистрованих спортиста, док на руководећим местима у гранским савезима има мање од 8% жена. Осим тога, мушкарци чине 94% од укупног броја тренера свих категорија, а жене свега 6%. Још је мање жена судија, свега 5%. Однос према спортисткињи или спортисти требало би да се базира на спортским резултатима, а видимо податак да је један мушки кошаркашки клуб, који се такмичи у нижем рангу такмичења од женског, добио 5.2 пута више средстава од женског кошаркашког клуба. То никако није усамљен случај, већ је тренд. Мушки и женски клубови

у оквиру истог спорта, који су у истом рангу такмичења, добијају различита финансијска средства из локалних буџета, по правилу на уштрб женских клубова. Више ће средстава добити мушки клуб за припреме, за улазак у виши ранг такмичења, за важна такмичења ван земље, за организовање државног првенства, итд. О фудбалу да не говоримо.

Женски спорт се тако налази у својеврсном зачараном кругу, јер без улагања нема резултата, нити спортских узора и модела успешних спортисткиња. Изостанак резултата по правилу значи мање улагање, исти или бољи резултати жена опет доводе до мањег улагања, па тако све до затварања још једног женског клуба. Неједнаке шансе жена за бављење спортом иду дотле да у једном истом месту један клуб дође на 2.618 женског становништва, односно 414 мушке популације. Жене чине четвртину судијског кадра (25.6%) у гранским савезима обухваћеним истраживањем. Посматрано по савезима, жене су најзаступљеније у Гимнастичком савезу (68.6%), а најмање у рвању и дизању тегова, те веслању (по 4% односно 9.1%). У тенису жене чине 55.6% судија, у пливању 35%, атлетици 25.9%, куглању 23.6%, итд. Најмање жена судија, у односу на укупан број судија, има у класи међународних судија (око 24%). Укупан проценат жена функционерки у посматраним гранским савезима достиже тек 13.2%. По једна жена обавља функцију председнице гранског савеза, секретарице, председнице Управног одбора и председнице Скупштине. Нема жена на функцији председнице подсавеза, председнице удружења судија, као ни удружења тренера. Жене чине четвртину судијског кадра, а њихово учешће лагано расте са опадањем судијског ранга.

Када откривамо себи и другима оно што је очигледно: да постоји дуго, дубоко укорењена, структурална дискриминација жена у спорту, што је једна од порука и овог текста и даље као да имамо страх да наше речи неће нико чути и да неће бити схваћене. Или како то формулише Одри Лорд, и када ћутимо, ми се и даље плашимо. Зато је боље да говоримо, што овај текст управо чини са свим неопходним аргументима. Поврх тога, дискриминација жена у спорту, њена дуготрајност и присутност у свим спортским структурама, није само проблем спорта, проблем те једне друштвене области. Наиме, она из спорта доприноси „нормализацији“, тј. прихvatљивости опште дискриминације жена, делујући као „природни“ модел односа и изван спорта, такође повратно јачајући наставак толерисане дискриминације жена у спорту.

Јер и данас језик цифара неумољиво открива невероватно мало присуство жена у ма којој спортској грани, у ма којој области ове активности, у ма којој

појединачној улози. Као да жене и даље морају да улажу натпросечне напоре да би можда, ако имају среће, заузеле било какво место у спорту, и да би их, када имају успехе, за награду коначно називали „мушкарцима“. Ова изјава из септембра 2013. године наиме, није из деветнаестог века, иако може тако да звучи: „Помогло ми је што сам упорна и тврдоглава, понеки кажу и безобразна, јер сам као жена у спорту имала пуно непријатеља. Наслушала сам се те психологије, „Шта ћеш ту, иди кући, кувај“. Мало је жена у томе, морала сам све три пута боље да урадим да би ме признали. Данас више немам проблем, колеге ме поштују, сматрају ме за „мушкарца“, што ми понекад смета,“ каже кроз смех Мирјана Стојановић, тренерка успешног спортисте Емира Бекрића [7].

Животно искуство спортисткиња је другачије од искуства других жена, али је другачије и од искуства мушкараца спортиста. Зато је важно чути шта кажу оне, попут једне спортисткиње која је желела да остане анонимна: „Спорт нас је научио да побеђујемо, а то друге жене не знају. Такође, спорт нас је научио и како да губимо битку, а не рат, како да порази буду део или увод у победе, а не коначни порази, што такође друге жене не знају. Ми смо научиле шта значи упорност и истрајност и шта значи желети победу. Ми знамо шта значи бити независна индивидуа, али и како сарађивати. Ми знамо да се боримо и то примењујемо и у животу касније.”⁸ Можда је управо та чињеница, да спорт доприноси јачању личности, индивидуалности и независности жена један од главних разлога што се женама путеви бављења спортом отварају далеко теже и ређе но мушкарцима?

5. КАДА НЕМОГУЋА МИСИЈА ПОСТАНЕ МОГУЋА СТВАРНОСТ

Не тако далека и не толико туђа да би била немогућа, историја, нуди примере женских победа у борби са дискриминацијом у спорту. 1968. на Вимблдону победник Род Лејвер је добио 8.000 долара, а победница Били Џин Кинг 3.000. Жене су ћутале и трпеле ту дискриминацију још следеће две године, а онда је скандал експлодирао на престижном турниру у Лос Анђелесу где је мушком победнику понуђена награда чак осам пута већа но победници у женској конкуренцији. Такмичарке су добијале неке награде тек од четвртфинала док су мушкарци од елиминација добијали хонораре. Жене су на то све још морале да плате своје путне и смештајне трошкове. Донета је одлука о бојкоту уз помоћ спонзора Светског тениског магазина и организован је паралелни турнир у Хјустону. Америчка тениска федерација је одмах суспендовала све учеснице, искључила их из репрезентације, забрањено им је учешће на гранд слем турнирима, и одузето им је право да буду рангиране на светским ранг листама. Бујица, међутим,

више није могла да се обузда. Већ следеће, 1971. године, организовано је 19 таквих паралелних, независних турнира са наградним фондом од преко 300.000 долара. Женски тенис је успео да избори своје место под сунцем. Нове звезде, Крис Еверет, Мартина Навратилова, Штефи Граф, Аранча Санчез, Моника Селеш, зарађивале су све веће своте новца.

Промене протекле деценије у Сједињеним Државама дају наду да се женске борбе за смањење дискриминације жена у спорту исплате. Врховни суд Сједињених Америчких Држава је пре десетак година донео једну пресуду која се тиче жена спортисткиња: приватни Универзитет Браун је проглашен кривим за дискриминацију жена, јер има мањкаву понуду универзитетских спортских женских репрезентација, што се противи одредбама Деветог Поглавља савезног антидискриминативног закона. Одредбе тог Поглавља забрањују полне предрасуде у било којој јавној или приватној образовној установи која добија новац из савезног буџета. Девето Поглавље је закон донет 1972. године, а званична тумачења која се односе на женски универзитетски спорт садрже захтев да проценат спортисткиња буде сличан проценту студенткиња на сваком универзитету. Додатни критеријуми (за „правдање" оних универзитета који не задовољавају први критеријум) су да ли универзитет у потпуности задовољава потребе својих тренутно постојећих спортисткиња или бар, доказана скорашња историја експанзивног развитка женских спортова. Случај „Браун" који се простим речником своди на ситуацију да постоји 51% жена које студирају, а само 38% студенткиња у женским спортским универзитетским репрезентацијама, што значи да је неко крив за дискриминацију жена, постао је тест случај и будући случајеви дискриминације спортисткиња на универзитетима неће проћи.

6. ПРАВЦИ РАЗВОЈА

Морају да се констатују неке очигледне чињенице, а најједноставнија је да су породица и држава одговорни да омогуће женама и женској деци да се баве спортом. Ако у једној земљи постоји добро развијена мушка спортска дисциплина, а неадекватно или слабо развијена женска, као што је нпр. случај са ватерполом у Србији, онда постоји дискриминација. Значи да постоје искусни тренери, спортски објекти, добра и јака домаћа такмичења, формирана публика, интерес омладине да се бави тим спортом, национална „школа" тога спорта, спремност власти да финансирају тај спорт, и све се то инвестира у мушке такмичаре, а мало или нимало у женске.

Разлозима који наводе тренери женског спорта и спортисткиње због чега је женски спорт занемарен

(мање је новца, опште несређено стање у друштву, одлазак тренера и играчица у иностранство, недостатак међународних успеха, незаинтересованост медија и спонзора) додали бисмо и општу дискриминативну атмосферу структуралног типа. По тој дискриминативној шеми, женама у спорту у ствари и ништа није ускраћено, јер то заправо није њихова „природна“ област делатности.

Интерес публике је друштвена конструкција и креира се, између осталог, и оним што се нуди за гледање. Ако су у медијима присутне само мушке екипе и такмичења у мушком спорту, онда ће, нормално, и интерес све више бити оријентисан на мушки спорт.

Учешће жена у спорту може да обогати и унапреди спорт, исто као што спорт може унапредити квалитет живота жена [8].

Међународни олимпијски комитет је 2008.⁹, као један од својих циљева, формулисао проналазак решења за интензивније учешће жена у спортским активностима. Али је притом уочено, потпуно исправно, и да је потребно наћи одговор на питање: како спорт може допринети да жене почну играти важнију улогу у друштву уопште?

Мишел Башелет, извршна директорка UN Women, тврди да, и ако се степен родне равноправности повећао на ОИ у Лондону, жене спортисткиње још увек трпе дискриминацију. Она сматра да родна равноправност није само женско питање, већ је питање повезано са људским вредностима, као и духом и идеалима самих игара, па је, према томе, неопходно предузети хитне акције у циљу прекидања дискриминишућих пракси. Такође, наводи и да је учешће жена у спортским активностима веома моћан алат за оснаживање жена. „Време је да жене учествују под једнаким условима,“ закључила је Башелет. UN Women сарађује са Међународним Олимпијским комитетом на промоцији родне равноправности и оснаживању жена широм света [9].

Спорт може играти кључну улогу у социјалној интеграцији и подстицању толеранције и поштовања различитости у друштву. Мизогинија, хомофобија, трансфобија и дискриминација на основу сексуалне оријентације или родног идентитета, исто као и расизам и други облици дискриминације, неприхvatљиви су у спорту и против њих се треба борити, како између учесника тако и у њиховом односу са гледаоцима. Спортске активности и објекти требало би да буду отворени за све, без дискриминације по било ком основу, укључујући и сексуалну оријентацију и родни идентитет. С тим у вези, државе би требало да подстичу израду и

⁸ С обзиром да је у питању анонимна изјава, није могуће навести порекло податка.

⁹19. јуна 2008. је конференција Међународног Олимпијског комитета посвећена женама у спорту, нимало случајно у Јордану, дакле у окружењу исламског амбијента арапског света.

дистрибуцију кодекса понашања када је реч о питањима у вези са спортом и сексуалном оријентацијом или родним идентитетом за потребе спортских организација и клубова.¹⁰

Смањење сегрегације женских и мушких спортских дисциплина је можда један од будућих праваца развоја такмичења са мешовитим спортским екипама, иначе већ увелико присутно у колеџским спортским такмичењима Северне Америке. Све већи интерес публике који побуђују таква такмичења упућује на потребу разраде и развијања такмичења у којима ће систем бодовања бити такав да се збирају резултати свих, и женских и мушких чланова екипа. Ревизијални мечеви под називом „судар полова“¹¹, за сада су егзибиционог карактера, али велики и аутентични интерес публике за њих упркос непостојању такмичарског карактера наводи на размишљање о потреби њиховог регулисања увођењем правила.

У новом веку неке спортисткиње из Србије већ живе светски живот далеко од окова локалне средине. У локалу је, знамо, све тврђе, спорије, окорелије. Дискриминација се одатле тешко смањује, а камоли искорењује. Овај текст је израз наде да ће у 21. веку жене у спорту, ослобођене стега дискриминација и предрасуда, моћи да се срећу глобално и локално, да заувек заједно постоје.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Препорука 1701 (2005). Дискриминација жена и дјевојчица у спорту. Преузето са:

<http://www.starip.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/centri/gendercentarrs/media/vijesti/Documents/Preporuka%201701%20prevod.pdf>

[2] Жене и спорт: уљеи у пабу. Преузето са: http://www.vreme.com/arhiva_html/465/27.html

[3] Агресија и насиље у спорту. Преузето са: <http://www.socioloskaluca.ac.me/PDF8/Bozovic%20R.%20R.,%20Agresija%20i%20nasilje%20u%20sportu.pdf>

[4] Origins of Rugby. Преузето са: <http://www.rugbyfootballhistory.com/originsofrugby.htm>

[5] Hughes, T. (1870). *School days at Rugby. By an old boy*. Boston: Fields, Osgood & Co. Преузето са: https://books.google.rs/books?id=Gnk-AAAAYAAJ&pg=PP7&dq=School+Days+at+Rugby&redir_esc=y#v=onepage&q=School%20Days%20at%20Rugby&f=false

[6] Ђорђевић, В., Бркљач, М., Пајванчић, М. (2011). *Положај жена у спорту у Војводини*. Кикинда: Центар за подршку женама.

[7] Стевановић, Д. (01.09.2013). Људи из сенке. *Политика, Недељни магазин*. Стр. 5.

[8] Мршевић, З. (2000). Жене и спорт: угрожена женственост? *Мапирање мизогиније у Србији: дискурси и праксе*. Стр. 557-522.

[9] Родна равноправност на Олимпијским играма и даље упитна. (31.01.2014). Преузето са: <https://www.facebook.com/labris.beograd/posts/459071524132738>

ИНФРАСТРУКТУРАЛНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ КАО БИТАН ФАКТОР ЗА ОДРЖИВ РАЗВОЈ СПОРТСКОГ ТУРИЗМА

INFRASTRUCTURE CHARACTERISTICS AS AN IMPORTANT FACTOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SPORTS TOURISM

ДАМИР АХМИЋ
Едукацијски факултет, Травник, ahmic.damir@yahoo.com

ИСМЕТ БАШИНАЦ
Едукацијски факултет, Травник

БИНЕСА НОВАЛИЋ
Независни истраживач, Травник

Сажетак: У овом раду анализирано је подручје општине Травник и његов положај као битан фактор за одржив развој спортског туризма. Анализа је урађена на комплетном простору општине Травник, кад су у питању потенцијали везани за спортски туризам. Те анализе су: метода дескрипције, метода анализе, метода синтезе, метода компилације и компаративна метода. Травничка општина прије свега се огледа у његовом повољном географском положају, природним специфичностима и атракцијама, те богатој материјалној и нематеријалној баштини. Управо централни положај унутар Босне и Херцеговине увјетовао је да је Травник одувјек био важан дио интереса свих цивилизација и народа који су обитавали и настањивали подручје Босне и Херцеговине, од праповијести па до данашњих дана. Тако данас на травничком подручју имамо значајне материјалне остатке још из доба најранијих култура које су настањивале ова подручја: доба неолита, античког периода, средњовјековне Босне, турског и аустроугарског периода и новије повијести. Географске карактеристике, величина и распрострањеност општине, те специфична конфигурација терена, осигуравају компаративну предност општине Травник у туризму и то кроз могућност развоја великог броја специфичних врста туризма као што су: планински туризам, културни туризам, рекреативни туризам, ловни туризам, гастро туризам, екстремни туризам. С тога можемо рећи да су приказане карактеристике које су битан фактор за позитиван ефекат одрживог развоја спортског туризма. Ови резултати нам могу бити водила за планирани програм спортског туризма, који обухвата сем спортског и рекреацијски вид туризма.

Кључне речи: Спорт, туризам, фактор, структура

Abstract: This paper analyzes the area of the municipality of Travnik and its position as an important factor for sustainable development of sports tourism. The analysis was done on the entire territory of the municipality of Travnik when it comes to resources related to sports tourism. These analyses are: description method, analysis method, synthesis method, compilation method and comparative method. Municipality of Travnik is primarily reflected in its favorable geographical position, natural characteristics and attractions, and a rich tangible and intangible heritage. It is exactly the central location within Bosnia and Herzegovina that has conditioned Travnik to always be an important part of the interests of all civilizations and peoples who have inhabited the territory of Bosnia and Herzegovina, from prehistoric times to the present day. Thus, today in the Travnik area we have significant tangible remains from the time of the earliest cultures that inhabited these areas: the Neolithic period, ancient period, mediaeval Bosnia, Turkish and Austro-Hungarian period and recent history. Geographical characteristics, size and distribution of the municipality, and specific configuration of the terrain provide a comparative advantage for the municipality of Travnik in tourism through the possibility of developing a large number of specific types of tourism, such as: mountain tourism, cultural tourism, recreational tourism, hunting tourism, gastronomic tourism, and extreme tourism. Therefore, we can say that the shown characteristics are an important factor for a positive impact on the sustainable development of sports tourism. These results can be a guide for a planned sports tourism program, which in addition to sports tourism also includes a recreational type of tourism.

Keywords: Sports, Tourism, Factor, Structure

Датум пријема чланка: 15.02.2015.
Датум прихватања чланка: 20.02.2015.

¹⁰Препорука CM/Rec(2010)5 комитета министара државама чланицама о мерама за борбу против дискриминације на основу сексуалне оријентације или родног идентитета.

¹¹Тениски турнир у Пекингу почиње егзибиционим мечевима у којима се сучељавају најбоља домаћа тенисерка и најбољи светски тенисер. 2013. године су то били На Ли и Новак Ђоковић.